

N:o 223.

Af herr **J. E. Centerwall**, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t angående revision af tryckfrihetsförordningen.*

Vår nuvarande tryckfrihetsförordning — detta har länge varit erkänt — motsvarar ej ens tillnärmelsevis de fordringar man kan ställa på en så viktig och så många ömtåliga förhållanden berörande grundlag. Redan språket i tryckfrihetsförordningen af 1810, som var ett hastverk och vid hvars öfverarbetning 1812 planmässighet och nödig konsekvens ej iakttogos, är utan kraft och precision och afviker i väsentlig mån från det uttryckssätt som är vanligt i andra lagar. Hvad redan denna omständighet innebär för lagens rätta tolkning och praktiska användbarhet torde ej behöfva påpekas.

Vidare är uppställningen af innehållet allt annat än systematisk. Med rätta har äfven anmärkts, att de processuella bestämmelserna ej äro affattade så, att den 1815 tillkomna jury-institutionen kan motsvara sitt ändamål. Motsägelser mellan olika paragrafer äro ej sällsynta.

I detta hänseende må hänvisas till konstitutionsutskottets utlåtande 1871 och Rydin: »Yttrande- och tryckfrihet» med flera skrifter. Om lagen också hittills kunnat i afsevärd mån skydda tryckfriheten, hvilket ju är dess väsentliga uppgift, torde detta snarare bero på den svenska folkandans läggning, än på lagens affattning. Om denna får i hufvudsak behålla sin nuvarande gestaltning, skulle tider nog kunna komma, då den visar sig otillräcklig att skydda mot förföljelse af misslagliga åsikter. Ansatser till ett sådant missbruk af illa affattade paragrafer hafva ej saknats, isynnerhet från militärt håll. Å andra sidan har den nuvarande tryckfrihetsförordningen ej alltid visat sig i stånd att stäffa i tryckfrihetens namn begångna öfverträdelser af de lagbud och hänsyn, utan hvilkas iakttagande mänsklig samlefmad är omöjlig.

Naturligtvis bör det vid en omarbetning af nämnda grundlag ej

blifva fråga om att i ringaste mån inskränka nu rådande tryckfrihet, snarare då om att inom rimliga och lofliga gränser vidga den, på samma gång man gör föreskrifterna mot dess synnerliga missbruk mera effektiva och lagens affattning klarare och redigare.

Efter det nya representationsskicket införande var det från frisinnadt håll, som krafvet på en revision först gjordes gällande och det kom från publicistiskt håll. År 1869 framlade den liberale förgångsmannen S. A. Hedlund en motion, innehållande grunddragen till en förändrad tryckfrihetsförordning.

I anledning af motionen och på grund af det i 38 § riksdagsordningen konstitutionsutskottet gifna uppdrag, underkastade utskottet förenämnda grundlag en granskning. Ehuru utskottet i betraktande af de många bristfälligheter, som förefunnos, icke blott i afseende på denna lags uppställning och redaktion utan ock i fråga om innehållet af dess väsentliga bestämmelser, helst önskat att ett förslag till ny tryckfrihetslag kunnat för Riksdagen framläggas, ansåg sig dock utskottet af angifna skäl böra stanna vid att endast söka åstadkomma sådana rättelser i lagens särskilda delar, hvarigenom de mest i ögonen fallande bristerna blefve afhjälpta. Trenne ändringar i jämförelsevis oviktiga hänseenden blefvo af 1869 års Riksdag förklarade hvilande och antogos slutgiltigt år 1870.

Under behandlingen af ett par viktiga frågor, som ej funnit sin lösning genom beslutet 1869 och 1870 (förändrade bestämmelser angående ansvaret för tryckt skrifts innehåll och förbättrad sammansättning af juryn) kom 1871 års konstitutionsutskott till den öfvertygelsen, att, då ändringar i tryckfrihetsförordningens viktigaste delar nu sattes i fråga, en omarbetning af denna lags redaktion i dess helhet borde ske.

Utskottets förslag, mot hvilket flera befogade anmärkningar framställdes, återremitterades af Andra Kammaren; då tiden ej medgaf utskottet att före riksdagens slut vidtaga nya åtgärder i anledning af återremissen, förföll frågan.

Följande år, 1872, upptog utskottet ärendet åter till behandling och tillsatte för dess beredning en subkommitté, hvars förslag i det närmaste gillades af utskottet. Men på grund af Andra Kammarens afslag kom man ej heller den riksdagen till något resultat.

Den ringa framgången af alla dessa bemödanden afskräckte under lång tid från återupptagandet af frågan, till dess den mångfrestande herr Axel Ljungman år 1885 väckte förslag om en fullständig revision af alla våra grundlagar. Revisionen skulle verkställas genom af Kungl. Maj:t utsedde kommitterade.

Denna motionärens vidtgående hemställan afstyrktes af konstitutionsutskottet. Då utskottet icke kunde erkänna att grundlagens form — *frånse dt tryckfrihetsförordningen, på hvars omarbetande Kungl. Maj:t redan torde hafva vidtagit åtgärder*¹⁾ — vore så bristfällig att blott på grund där af en fullständig revision af densamma skulle erfordras, hemställde utskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd för- anleda. Denna hemställan blef af båda kamrarna bifallen.

Utskottet hade varit riktigt underrättadt i fråga om de åtgärder, som Kungl. Maj:t vidtagit för tryckfrihetsförordningens omarbetning. År 1887 afläts en kungl. proposition (n:o 21) med förslag till ny tryckfrihetslag och därmed sammanhängande ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen.

Nämnda regeringsförslag, för hvilka omsorgsfulla förarbeten blifvit gjorda i justitiedepartementet, ägde utan tvifvel rätt betydande för- tjänster, men också i vissa afseenden brister.

Emellertid kom förslaget aldrig under behandling, hvarken i konstitutionsutskottet (åtminstone ej officiellt) ej heller i 1887 års Riksdag, då denna af allbekanta grunder upplöstes.

Man har anledning antaga, att frågan varit föremål för uppmärksamhet af 1889 års konstitutionsutskott, ehuru något beslut ej blef följden. Samma förhållande torde hafva ägt rum år 1895.

Herr Ljungmans motioner vid 1898 och 1899 årens riksdagar om revision af tryckfrihetsförordningen samt flera eller färre andra grund- lagar afstyrktes af konstitutionsutskottet och afslogos af kamrarna.

Äfven vid 1907 års riksdag hade konstitutionsutskottet sin upp- märksamhet fäst på frågan och lät genom sin sekreterare utarbeta en P. M., som varit till nytta vid affattande af ofvanstående korta öfversikt.

Vid innevarande riksdag föreligga, då detta skrives, tvenne motioner, som afse ändring af tryckfrihetsförordningen i väsentliga delar, nämligen en af herr Warburg om ändring i stadgandet om »åliggande för justitieministern att öfvervaka skrifers allmängörande» och en af herr Ahlstrand om ändring i stadgandena angående bildande af jury i tryckfrihetsmål. Andra motioner, som afse ändringar i samma grundlag, förväntas.

I olikhet med den senast nämnde motionären anser jag det vara föga bevändt med att i fråga om tryckfrihetsförordningen inslå på »de partiella reformernas väg». Klädet är alldeles för gammalt och dess- utom från början af för klen beskaffenhet att tillåta påsättandet af

¹⁾ Kursiveradt af motionären.

nya klutar: man riskerar att genom ytterligare partiella tillsatser lagen blir ännu mera inkonsekvent, svårtolkad och svårtillämpad.

Man kunde ju ifrågasätta, om ej konstitutionsutskottet borde afgifva förslag till en revision af ofta nämnda tryckfrihetslag, och det har verkligen, om också ej med något djupare allvar, ifrågasatts vid förra årets riksdag *att så skulle ske*. Men under den alltmera tidsödande granskningen af statsrådsprotokollen torde utskottet ej kunna förfoga öfver en nog samlad tid för att rätt behandla en fråga, som fordrar den mest koncentrerade uppmärksamhet och det samvetsgrannaste afvägande i hvarje särskild punkt. Och dessutom är det möjligt, enär grundlagsmotioner kunna väckas när som helst under riksdagens lopp, att ett afbrott kan inträffa i arbetet på revisionen, som varder ödesdigert för detsamma bringande till resultat inom sådan tid af Riksdagens sammanvaro, att ett eventuellt förslag hinner inom kamrarna underkastas den noggranna och omsorgsfulla pröfning, som, om någonsin, härvidlag är af nöden.

Ett förslag, som på en gång är betryggande för en utsträckt tryckfrihet och ägnadt att skydda mot grofva missbruk af densamma och som med reda och öfverskådlighet ordnar och regelbinder hithörande bestämmelser, torde endast kunna utarbetas af en kommitté, i hvilken ej blott lag- och författningskunskapen utan äfven den praktiska erfarenheten hos pressens män af olika färger blifver representerad.

Jag får alltså föreslå,

att Riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t genom sakkunniga personer låta utreda frågan om en revision af nu gällande tryckfrihetsförordning samt därefter förelägga Riksdagen det förslag, hvartill denna utredning kan gifva anledning.

Stockholm den 6 februari 1908.

Julius Centerwall.